

अध्यक्ष महोदय,

यस सम्मानित सभामा आ.व. २०७५/७६ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा म गौरवान्वित भएको छु ।

सर्वप्रथम नेपालको युगान्तकारी परिवर्तन गर्दै संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र प्राप्तिको निम्ति विभिन्न चरणका ऐतिहासिक जनआन्दोलन, १० वर्षे सशस्त्र जनयुद्ध, २०६२/६३ को १९ दिने जनआन्दोलन, मधेश आन्दोलन लगायत विभिन्न वर्ग, क्षेत्र र समुदायहरुबाट भएका आन्दोलनमा आफ्नो अमूल्य जीवनको बलिदान गर्नुहुने महान सहिदप्रति श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । साथै बेपत्ता योद्धाहरु र पीडित आफन्तजन प्रति सम्मान व्यक्त गर्दछु ।

ऐतिहासिक संविधान सभाबाट बनेको नेपालको संविधान, २०७२ मार्फत हामी संघीयता संस्थागत गरी कार्यान्वयनको चरणमा छौं । स्थानीय तहको गठन पछिको एक वर्ष हामीले विताइ सकेका छौं । विगतका वर्षमा बनाएका नीति तथा कार्यक्रम र बजेट कार्यान्वयनको चरणमा जाँदा देखिएका केही गल्ती र कमजोरीबाट पाठ सिक्दै, जनताको आवश्यकता, चाहना र कार्यान्वयनको तत्परतालाई ध्यानमा राख्दै अगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम तयार पारिएको छ । यस गाउँपालिकाको समग्र विकास र समृद्धिका निम्ति सदैव सकारात्मक सोचका साथ हामीलाई सहयोग, सल्लाह, सुझाव तथा सकारात्मक पृष्ठपोषण प्रदान गर्नुहुने सम्पूर्ण गाउँपालिका वासीहरुप्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । अनवरत रुपमा खटेर सहयोग गर्नुहुने जनप्रतिनिधी, राष्ट्रसेवक कर्मचारी, शिक्षक, सुरक्षाकर्मी, विकास आयोजनाहरुका उपभोक्ता समिती, महिला, युवा, किसान, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, बालबालिका लगायत सम्पूर्ण संजाल र समिती लगायत सम्बन्धित विभिन्न संघ संस्था सबै प्रति आभार सहित धन्यवाद प्रकट गर्दछु । अब म यस मस्यौडिदी गाउँपालिकाको गरिमामय सभामा आगामी आ.व. २०७५/७६ का लागि नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

गाउँपालिकाले आगामी आर्थिक वर्षका लागि विकास प्रयासहरुलाई मार्गदर्शन गर्न र स्रोत साधनहरुको उपयोगमा दिशानिर्देशन गर्ने हेतुले यो नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ । संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समानीकरण अनुदान, आन्तरिक स्रोत तथा अन्य अनुदानलाई आधार मानी पूर्वाधार विकासमा ५० % , आर्थिक विकासमा २५ % , सामाजिक विकासमा १५ % , वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनमा ५ % , संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासनमा ५ % का दरले वजेट विनियोजन गर्ने नीति ल्याइएको छ । यही नीतिगत मार्गदर्शनमा आगामी आ.व. २०७५/७६ को वजेट तर्जुमा गरी विनियोजन गरिनेछ । जसअनुसार गाउँपालिकाले काम गर्नुपर्ने विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरुमा निम्नानुसारका नीति लिइनेछ ।

१. आर्थिक विकास नीति :

स्वाधीन, समुन्नत तथा समाजवाद उन्मुख राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको निर्माण गर्दै सामाजिक न्याय सहितको लोक कल्याणकारी राज्य स्थापना गर्ने संघीय तथा प्रदेश सरकारको लक्ष्यलाई आत्मसात गर्दै उत्पादनशील रोजगार उन्मुख न्यायपूर्ण वितरण, गरिवी न्यूनीकरण गर्दै उच्च आर्थिक वृद्धिदर कायम गरी सामाजिक एवं आर्थिक रुपान्तरण गर्ने उद्देश्य लिईएको छ । विकासोन्मुख राष्ट्रबाट विकसित राष्ट्र निर्माण गर्न आर्थिक समृद्धिमा लाग्न जरुरी छ । **समृद्ध**

नेपाल , सुखी नेपालीको राष्ट्रिय अभियानलाई अनुभूत गर्दै, समृद्ध मस्युड्दी, सुखी जनता भन्ने अभियानलाई सार्थक बनाउनका लागि श्रम , सिप , प्रविधी र पूँजीको व्यवस्थित परिचालनको खाँचो छ । गरिवी , भोकमरी , असमानता आदिको अन्त्य गरी दिगो विकासका लक्ष्य हासिल गर्नका लागि जल , जमिन, जंगल र जनशक्तिको उचित प्रयोग र परिचालन गरी कृषि , पशुपालन , जडिबुटी, पर्यटन, जलविद्युत, व्यापार र व्यवसाय मार्फत आर्थिक क्षेत्रको विकासमा मुख्य जोड दिन जरुरी छ । आर्थिक क्षेत्रका विकासका निम्ति निम्न बमोजिमका नीतिहरु अवलम्बन गरिनेछ ।

क. कृषि नीति :

१. मस्युड्दी गाउँपालिका कृषि व्यवसायको राम्रो सम्भावना भएको स्थानीय तहमा पर्दछ । टार देखि उच्च पहाडी भेगसम्म समथर र उर्वर फाँट भएको प्राङ्गारिक खेतीको सम्भावना रहेकाले प्राङ्गारिक खेतीमा जोड दिइनेछ ।
२. वितरणमूखी अनुदान भन्दा उत्पादनलाई मुख्य आधार मानी प्रोत्साहन गर्ने गरी उत्पादनमा लाग्ने किसानलाई वस्तुको उत्पादनको आधारमा प्रोत्साहन स्वरुप अनुदान प्रदान गरिने छ र किसानबाट उत्पादित वस्तुको बजार तथा बिक्रीको सुनिश्चितता गर्न खुदी बजारमा संकलन तथा बिक्री केन्द्रको स्थापना भइसकेको अवस्थामा उक्त केन्द्रलाई प्रभावकारी सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न कृषि सहकारीलाई जिम्मा लगाई आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
३. आलु, तरकारी, कोदो, अलैंची, जडिबुटी तथा अन्य कृषिजन्य वस्तुहरुको पकट क्षेत्र निर्माणमा जोड दिई खाद्यन्न, फलफूल र तरकारीमा आत्मनिर्भर गाउँपालिका बनाउन आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
४. कृषि पेशालाई व्यवसायिकता र आधुनिकतातर्फ उन्मुख गराई प्रविधि , श्रम ,सिप र पूँजीको उचित प्रयोग गर्न लगाई युवाहरुलाई अग्रसर गराइनेछ ।
५. एक घर एक करेसावारी, स्वास्थ्यका लागि आफ्नै तरकारी कार्यक्रमलाई अभियानकै रुपमा अगाडि बढाइनेछ ।
६. कृषि वजारमा रहेका विचौलिया प्रवृत्तिको अन्त्य गर्नका लागि उत्पादक र उपभोक्ताको सिधा सम्पर्कका लागि कृषि संकलन केन्द्रलाई सुचारु राखी घना वस्ती भएका वजार क्षेत्रमा कृषि हाट वजारको अवधारणा ल्याइनेछ ।
७. संघ तथा प्रदेश सरकारसँगको साभेदारीमा शीत तथा वीउ भण्डार निर्माणको कार्य शुरु गरिनेछ ।

ख. पशुपंक्षी विकास नीति :

१. यस गाउँपालिकामा परम्परागत रुपमा सञ्चालन हुँदै आएका भेडा , बाखा , गाई ,भैसीका घुम्ती गोठ तथा खर्कहरुलाई सुदृढ गर्दै आधुनिक ढंगले संचालन गरी दूध, र दूध जन्य अन्य परिकारको व्यवसायीकरणमा जोड दिइने छ ।साथै आधुनिक र व्यवस्थित वधशालाको निर्माणमा सहयोग गरिनेछ ।
२. पशुपंक्षी पालनलाई व्यवस्थित बनाउँदै आधुनिक फर्महरुको विकास आधारको सिर्जना गरिनेछ ।

३. व्यवस्थित र व्यवसायिक पशुपंक्षी पालनबाट गरिवी निवारण , यूवा स्वरोजगार ,महिला व्यवसायी निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
४. गाउँपालिकालाई दुध, अण्डा, माछा, खाद्यान्न वालीमा आत्मनिर्भर बनाउन प्रदेश- स्थानीय तह साभेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कुखुरा, खसी बोका र राँगाको मासुमा गाउँपालिका आत्मनिर्भर भैसकेकोले निर्यातमा आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
५. पशुपंक्षीको बीमा कार्यक्रमलाई अघि बढाइनेछ ।

ग. पर्यटन :

१. पर्यटन विकास, गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको मूल आधार भन्ने मूल मन्त्रलाई आधार मानी आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको आगमन बढाइने छ ।
२. नेपालकै धेरै पर्यटक आगमन हुने अन्नपूर्ण पर्यटन क्षेत्रको मार्गको रुपमा रहेको यस गाउँपालिकामा पर्यटन उद्योगको राम्रो सम्भावना रहेको छ । यसको विकास गर्न वैकल्पिक पैदल मार्गको निर्माण र विस्तारमा जोड दिइनेछ ।
३. ऐतिहासिक, राष्ट्रिय व्यक्तिहरु भूगोलविद डा.हर्क गुरुङ , युद्धनायक सरदार भक्ति थापा , राष्ट्रकवि माधव प्रसाद घिमिरे जस्ता महान व्यक्तिहरुको जन्म भएको यस गाउँपालिकामा रक गार्डेन , स्यांगे भरना, हर्सिङ डाँडा , वराहपोखरी, सुन्दरताल, ठुलनागी ताल , आदि जस्ता प्राकृतिक पर्यटकीय क्षेत्रहरुले सजिएको छ । यसको प्रचार र उचित व्यवस्थापन गर्न सिउरुङ , नायू, भुस्मे,नयाँगाउँ, उस्ता, भिरपुस्तुन, भलामचौर, संजापु, ढगैं, घेर्मु, मिप्रा ,छापा आदि गाउँहरुमा होमस्टे संचालन भइरहेका छन् । यी होमस्टे गाउँहरुको स्तरीकरण गरी आधुनिक बनाउन सूचक निर्धारण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
४. संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसँग सहकार्य गरी पर्यटकहरुको वृद्धिका लागि प्रचारप्रसारमा जोड दिइनेछ ।
५. पर्यटक आगमनलाई वृद्धि गर्न भिजिट मर्स्याङ्दी वर्ष तय गरि मर्स्याङ्दी महोत्सवको सुरुवात गरिनेछ ।
६. संघ र प्रदेशसँगको सहकार्यमा तातोपानी कुण्ड संरक्षण, जलवायू अनुकूलित पोखरी निर्माण, धार्मिक तथा ऐतिहासिक पर्यटकीय स्थल संरक्षण जस्ता कार्यक्रमहरुलाई अघि बढाइनेछ ।

घ. उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय नीति :

१. जडिवुटी, कृषि, वनपैदावारको प्रचुर संभावना भएको स्थानीय तह भएकाले जडिवुटी तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
२. यार्सागुम्बा, वन लसुन, सतुवा, निर्मसी, दालचिनी, जटामसी, पाँचऔंले, तितेपाती लगायतका जडिवुटीको खानी भएको यस गाउँपालिकामा जडिवुटी संकलन, प्रशोधन तथा विक्री केन्द्रको स्थापना गरी जडिवुटी निकासमा जोड दिइने छ ।
३. चाप, कटुस, उत्तिस, साल, खयर, टुनि जस्ता काठजन्य वस्तुहरुको उचित प्रयोग तथा व्यवस्थापन गरिने छ ।
४. ढुङगा, गिट्टी तथा बालुवाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (IEE) सम्पन्न गरी उत्खनन र निकासी गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

५. संघीय सरकार र प्रदेश सरकारको साभेदारी र समन्वयमा उद्योग ग्रामको स्थापनाका लागि सम्भावनाको अध्ययन गरी स्थापनामा जोड दिइने छ ।
  ६. सार्वजनिक, सहकारी र निजी लगानीको अर्थतन्त्रको तिन खम्बे नीतिलाई आत्मसात गरिनेछ ।
- ड .सहकारी नीति :**
- १.सहकारी संस्था सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानुन, मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन, गरिनेछ ।
  - २.सहकारी सम्बन्धी राष्ट्रिय, केन्द्रीय , विषयगत, प्रादेशिक र स्थानीय संघ संस्थासँग समन्वय र सहकार्य गरी सहकारी विकासमा जोड दिइनेछ ।
  - ३.सहकारी संस्थाको क्षमता अभिवृद्धि, प्रवर्द्धन र विकासमा सहयोग गरिनेछ ।
  ४. कृषि सहकारीलाई उत्पादनमा जोड दिई उत्पादनमा लाग्ने नमूना कृषि सहकारीलाई प्रोत्साहन स्वरुप अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।
- २. सामाजिक विकास नीति :**
- क. शिक्षा:**
१. “शिक्षा प्राप्ति मौलिक अधिकार, मस्यौडी गाउँपालिकाको सरोकार” भन्ने नारालाई सार्थक बनाउन २५ वुँदे शैक्षिक घोषणालाई पूर्ण रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
  २. विद्यालय स्तरमा गाउँपालिका स्तरीय शैक्षिक क्यालेण्डरलाई निरन्तरता दिई पूर्ण रुपमा लागू गरिनेछ । राम्रो नतिजा ल्याउन सफल विद्यालयहरूलाई थप प्रोत्साहन गर्ने नीति लिईनेछ ।
  ३. बाल अपाङ्ग तथा प्रविधिमैत्री गाउँपालिका बनाउन शिक्षण सिकाइका क्रियाकलापलाई अगाडि बढाउन जोड दिइनेछ ।
  ४. खानेपानी , छात्रामैत्री शौचालय तथा पुस्तकालयका साथै आधारभूत आवश्यकताका सामाग्री को तत्काल व्यवस्था गरिनेछ ।
  - ५.अभिभावकहरूको साभेदारीमा बालविकास केन्द्र र विद्यालयका १-३ कक्षामा दिवा खाजा संचालनमा ल्याइनेछ ।
  ६. स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी नैतिक , व्यवसायिक , व्यवहारिक ,उद्यमी जनशक्ति तयार गर्न स्थानीय संभावनाका विषयमा शिक्षा दिइनेछ ।
  - ७.मस्यौडी गाउँपालिका वडा नं. ९ स्थित ग्रामिण तालिम केन्द्रमा १८ महिने जे.टि.ए कोर्ष संचालनमा ल्याउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।
  ८. कृषि, भेटनरी, पर्यटन, इलेक्ट्रोनिक्स, इलेक्ट्रिकल विषयको व्यवहारिक र व्यवसायिक शिक्षामा जोड दिई आवासीय विद्यालय स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
  ९. भूगोल तथा विद्यार्थी संख्याको आधारमा विद्यालयहरूको उचित व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ ।
  १०. शिक्षासँग सरोकार राख्ने गै.स.स सँग सहकार्यको नीति अगाडि बढाईनेछ ।
  ११. विद्यालयहरूमा क्रमशः भूकम्प प्रतिरोधी, बाल तथा अपाङ्ग मैत्री संरचना निर्माणमा जोड दिईनेछ ।
  १२. नेपाल सरकारको एक स्थानीय तह एक नमूना विद्यालय स्थापनाको नीतिलाई आत्मसात गरी सहकार्यका कार्यक्रम अगाडी बढाईनेछ ।

१३. गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतमा बृद्धि गरी प्रोत्साहन स्वरुप गाउँपालिकाका बाल शिक्षिकाहरुलाई पोशाक भत्ताको व्यवस्था गरिनेछ ।
१४. गाउँपालिकाभित्र एक स्नातक तह सम्मको कलेज स्थापना गर्ने कार्यमा आवश्यक पहल गरिनेछ ।

ख.स्वास्थ्य नीति :

१. आधारभूत , निःशुल्क स्वास्थ्यसेवालाई थप प्रभावकारी र नियमितता गरिनेछ । यस्ता सेवा पहुँचबाट टाढा रहेका जनतालाई घुम्ती शिविरहरुमार्फत सेवा प्रदान गरिनेछ ।
२. स्वास्थ्य चौकी नभएका वडा नं. २ र ८ मा स्वास्थ्य चौकी स्थापनामा जोड दिईनेछ ।
३. संघ तथा प्रदेश सरकारको सहकार्यमा गाउँपालिका भित्र २५ शैयाको अस्पताल स्थापना गर्न आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाईनेछ ।
४. रोगहरुको पहिचान गर्न वर्षमा १ पटक गाउँपालिकाको माथिल्लो भेग र १ पटक तल्लो भेगमा स्वास्थ्य शिविर सञ्चालनमा ल्याइने छ ।
५. गाउँपालिकाभित्र कम्तीमा एउटा ल्याव स्थापना गरी संचालनमा ल्याउन जोड दिईनेछ ।
६. अति आवश्यक औषधीहरु खरिदका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
७. घरमा सुत्केरी रहित गाउँपालिका घोषणाका लागि प्रत्येक वडामा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
८. लुकेर वसेका क्षयरोगीहरुलाई समयमा नै पत्ता लगाई उपचारको व्यवस्था मिलाउन दुरदराजमा रहेका वस्तीहरुमा खकार संकलन तथा आवश्यक जाँच गरिनेछ ।
९. प्रत्येक वडामा रहेका आमा समुहलाई र विद्यालयहरुमा किशोर किशोरीहरुलाई सम्बन्धित वडाको स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रजनन स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१०. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई आवश्यक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
११. खुदी वा भुलभुलेमा आयुर्वेद सेवा केन्द्र स्थापना गरी जनतालाई आयुर्वेद सेवामा परिवर्तनको अनुभूति गराइनेछ ।
१२. “ गरौं योग मर्स्याइदी गाउँपालिकालाई राखौं निरोग ” नारालाई मध्यनजर राख्दै योग अभ्यास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने तथा आयुर्वेद तथा योग शिक्षालाई क्रमश स्थानीय पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने नीति लिईनेछ ।
१३. आगामी आ.व. भित्र गाउँपालिकामा कम्तीमा एउटा एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।
१४. संघ र प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई अगाडि बढाईनेछ ।
१५. राष्ट्रिय मानसिक स्वास्थ्य स्वावलम्बन संगठन(कोशिश) नामक गैसस को सहाकार्यमा मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक सुस्वास्थ्य कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

ग.खानेपानी तथा सरसफाइ नीति :

१. नागरिकहरुलाई सफा , स्वच्छ र सुरक्षित खानेपानीको व्यवस्था गर्न क्रमिक रुपमा एक घर एक धाराको आयोजनाहरु संचालन गरी सफा , स्वच्छ, र सुरक्षित पिउने पानीको व्यवस्था गर्न

आगामी ४ वर्षभित्र मुख्य मुख्य बस्तीहरुमा मिटर सहितको एक घर एक धारा सम्पन्न गर्ने योजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

२. आफ्नो घर, टोल, वस्ती, वडा र गाउँपालिका सफा र सुरक्षित बनाउन पूर्ण सरसफाई उन्मुख योजनालाई कार्यान्वयनमा ल्याइने र सरसफाईका सूचकहरु तोकिएका कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गरिनेछ ।

घ. संस्कृति प्रवर्द्धन

१. परम्परागत प्राचिन मौलिक संस्कार संस्कृतिको संरक्षण, जगेर्ना, विकास र प्रवर्द्धनमा जोड दिइने । बालुन, सोरठी, घाटु, कृष्णचरित्र जस्ता सांस्कृतिक सम्पदालाई तथा परम्परागत पञ्चेबाजा तथा अन्य लोकबाजाहरुको संरक्षणमा जोड दिइनेछ ।

२. साँस्कृतिक संङ्ग्राहलय स्थापनामा उचित पहल गरिनेछ ।

३. पुरातात्विक महत्वका स्थान र सामग्रीको पहिचान तथा संरक्षण गरिनेछ ।

ङ. खेलकुद र मनोरञ्जन

१. सकारात्मक परिवर्तनको लागि खेलकुद अनिवार्य भएकाले गाउँबाट खेलकुदको विकासका लागि वडा स्तरीय अन्डर १९ र मा.वि स्तरीय छात्र/छात्रा फुटबल प्रतियोगिता गराउन गाउँपालिका स्तरीय मस्यौडी कप आयोजना गरिनेछ ।

२. जिल्ला र राष्ट्रिय स्तरीय खेलाडी उत्पादन गर्न खेलाडी प्रोसाहन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

३. मनोरञ्जनका साधनहरुको व्यवस्थित प्रयोग र उपभोगको नीति तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

४. संघ तथा प्रदेश सरकारको सहकार्यमा गाउँपालिकाभित्र बहुउपयोगी खेलमैदान निर्माण गरिनेछ । साथै आवश्यकताअनुसार कवर्ड हलको निर्माण गरिनेछ ।

च. सहिद तथा वेपत्ता स्मृति अध्ययन केन्द्र :

१. मस्यौडी गाउँपालिका भित्रका सहिद तथा वेपत्ता व्यक्तिहरुको पहिचान गरि सहिद तथा वेपत्ताको योगदानको सम्मानार्थ अध्ययन, अनुसन्धान तथा वाचानालयको स्थापना गर्ने कार्यक्रमलाई अगाडी बढाइनेछ ।

२. युद्धनायक सरदार भक्ति थापालाई राष्ट्रिय विभूति घोषणा गर्नका लागि र सहिद सुकमान गुरुङलाई राष्ट्रिय सहिद घोषणा गर्न प्रदेश तथा संघ सरकारमा आवश्यक पहल गरिनेछ ।

३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

क. महिला, जनजाति तथा दलित नीति

१. समाज विकास तथा रुपान्तरणको आधा हिस्सा महिला भएकाले सामाजिक नेतृत्वमा ल्याउन उत्प्रेरणा र क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । महिलाहरुको समान पहुँचका लागि सामाजिक संघ -सस्था / उपभोक्ता समितिहरुमा निश्चित प्रतिशतको अनिवार्य उपस्थिति बनाइनेछ ।

२. महिलाहरुलाई आय आर्जनसँग जोड्न सिप विकास र क्षमता विकासका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

३. घरेलु तथा सवै खाले हिंसामा परेका महिलाहरुलाई हिंसामुक्त बनाउन नागरिक सचेतना कार्यक्रम संचालन गरी हिंसा मुक्त गाउँपालिका घोषण कार्यक्रम योजनाबद्ध रुपमा अगाडि बढाइनेछ ।
४. हिंसामा परेका महिलाहरुलाई कानुनी उपचार र सामाजिक न्यायका लागि कानुनी सचेतनाका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
५. गरिब , पिछडिएका, दलित , जनजाति महिलाहरुको क्षमता विकास र आय आर्जनमा जोड दिइनेछ।
- ६.व्यक्तिको निजी घर र सार्वजनिक स्थलहरुमा हुने जातिय भेदभाव तथा छुवाछुत गर्ने व्यक्तिहरुलाई कानुनी सजाय, पिडितहरुलाई न्यायिक उपचारको लागि आवश्यक सहयोगको व्यवस्था गरिनेछ । आगामी वर्षहरुबाट क्रमिक रुपमा व्यक्ति , घर परिवार , टोल र वस्तीहरुमा जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत नगर्ने प्रतिबद्धता गर्न लगाई छुवाछुतमुक्त गाउँपालिका घोषणा कार्यक्रम अगाडी बढाइनेछ ।
- ७.आर्थिक , सामाजिक रुपले पिछडिएका गरिब विपन्न दलित समुदायको क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ ।
- ८.परम्परागत सिप, कला संरक्षण र प्रवर्द्धन गरी पेशाको रुपमा विकास गर्न जोड दिइनेछ ।
९. जनजातिहरुको कला, संस्कृति, भेषभूषाको संरक्षण गर्न जनजाति अध्ययन केन्द्र गठन गर्ने नीति लिइनेछ ।

ख. बालबालिका तथा यूवा नीति

- १.यूवाहरु परिवर्तनका संवाहक तथा खम्बा भएकाले समाज रुपान्तरण र आर्थिक विकासमा सहभागिता गराउन जोड दिइनेछ ।
- २.वेरोजगार युवाहरुलाई रोजगारी सिर्जना गर्न स्वरोजगारका कार्यक्रममा जोड दिइनेछ ।
- ३.समृद्धिको लागि यूवा तथा श्रमिक कार्यदल बनाई समृद्धिका लागि श्रम अभियान संचालन गरिनेछ ।
- ४.आजका बालबालिका भविष्यका कर्णधार भएकाले बालबालिकाको क्षमता विकास, बहुप्रतिभाको विकास गराउन बालबालिका संजाललाई क्रियाशिल बनाउन कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
५. बालउद्यान तथा पार्क निर्माण गरी बाल प्रतिभा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र साथै बालश्रम मुक्त गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ ।

ग. अपाङ्ग, जेष्ठ नागरिक तथा एकल महिला

- १.अपाङ्गहरुको क्षमता अनुसार सिप विकास , प्रतिभाका सहयोग , अपाङ्ग परिचयपत्र वितरणमा सहयोग गरिनेछ ।
- २.एकल महिलाको सामाजिक सुरक्षा , मनोबल विकास, आय आर्जनमा सहयोग गरिनेछ ।
३. जेष्ठ नागरिक परिचयपत्र वितरणको कार्य सुरुवात गरिनेछ । साथै जेष्ठ नागरिक आश्रम स्थापनाको लागि विभिन्न संघ संस्था तथा नागरिक समाजसँग सहकार्य गरी अधि बढिनेछ ।

घ.वन, वातावरण र जडिबुटी

१. सरकारी वनको संरक्षण , वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनमा जोड दिई सामुदायिक वनहरुको व्यवसायीकरण र वृक्षारोपणमा जोड दिइनेछ ।
२. फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरण संरक्षण र सरसफाइमा जोड दिइनेछ ।
३. चोरी , निकासी र डढेलो नियन्त्रणमा सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्नुका साथै कानुनी कारवाहीलाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ ।

४. पूर्वाधार विकास नीति

क. सडक

१. यस गाउँपालिका भित्रका सबै वस्तिहरुमा जोडिएका सडक सञ्जालहरुको स्तरीकरणमा जोड दिइनेछ र प्रत्येक वडाका मुख्य मुख्य सडकहरुको चौडाईलाई कम्तीमा ६ मिटर कायम गरी स्तरीकरण गरिनेछ । साथै सडकको केन्द्रबाट कम्तीमा ७ मिटर छाडेर नयाँ भवन तथा संरचना निर्माणका लागि आवश्यक कार्यविधि तय गरिनेछ ।
२. सडक सञ्जालले नजोडिएको वडा नं. ५ घेर्नु लागायतका वस्तीहरुमा सडक सञ्जाल जोड्न पहिलो प्रथामिकतामा राखी निर्माण कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
३. घोडेटो र गोरेटो बाटोहरुको मर्मत र फराकिलो बनाउन आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरी निर्माण कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
४. अन्नपूर्ण चक्रिय वैकल्पिक पैदलमार्गलाई प्रदेश सरकारको साभेदारीमा निर्माण कार्यलाई द्रुत गतिमा अगाडी बढाई पर्यटक आकर्षणमा जोड दिइनेछ । जीर्ण भएका भोलुङ्गे पुलहरुको मर्मत संभार गरी संचालनमा ल्याइनेछ ।
५. गाउँपालिका भित्रका विभिन्न नदी तथा खोलाहरुमा पक्की पुल निर्माणका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसँग आवश्यक माग गरिनेछ ।
६. आमा समुह , यूवा क्लव लगायत विभिन्न संघ संस्था र समूहद्वारा निर्माण गरिएका भवनहरुलाई सामुदायिक भवनको रुपमा स्थापित गराई बहुउद्देश्यीय सामुदायिक भवनको रुपमा विकास गरी मर्मत संभारमा ध्यान दिइनेछ ।
७. टोल वस्तीमा भएका सामुदायिक भवनहरुलाई सिकाइ तथा अध्ययन केन्द्रका रुपमा विकास गरिनेछ ।

ख. विद्युत तथा उर्जा विकास नीति

१. एक मेगावाट सम्मको जलविद्युत आयोजनाको सम्भावना अध्ययन गरी सरकारी, सार्वजनिक र निजी साभेदारीमा संचालनमा जोड दिइनेछ ।
२. यस गाउँपालिका भित्रका विद्युतको पहुँच नपुगेका वस्तीहरुमा यसै आ.व. भित्र विद्युत पुऱ्याउन प्रदेश सरकारसँग साभेदारी गर्ने गरी विद्युत संचालनमा ल्याइनेछ ।
३. विद्युतमा देखिएको पटक पटक लाइन जाने प्राविधिक समस्यालाई अन्त्य गर्नका लागि विद्युत प्राधिकरणसँग सहकार्य गरी गाउँपालिका स्तरीय विद्युत उपभोक्ता समितिको स्थापना, व्यवस्थापन तथा सञ्चालनमा जोड दिइनेछ ।
४. प्रदेश सरकारको सहकार्यमा काठेपोल विस्थापित गरी वस्ती वस्तीमा ३ फेज लाईन विस्तारमा जोड दिइनेछ ।

५. वैकल्पिक उर्जामा संघ र प्रदेश सरकारसँग अनुदान माग गरी होमस्टे संचालन भएका वस्तीहरू र बजार क्षेत्रहरूमा सोलार बत्तीको व्यवस्था गरिनेछ ।
६. मर्स्याङ्दी गाउँपालिकाको पानी उर्जामा लगानीलाई अभियानको रूपमा अगाडि बढाई हाइड्रोमैत्री गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ,
७. मर्स्याङ्दी, खुदी र डादी करीडोरमा सञ्चालन हुने जलविद्युत आयोजनाहरूलाई EIA अनुसार छरछिमेक कार्यक्रम सञ्चालनमा गाउँपालिकाको समन्वयमा पारदर्शी रूपमा सञ्चालन गर्न लगाइने छ । साथै रोजगारीमा स्थानीय लाई प्राथमिकता दिन जोड दिइने छ ।

।

५. सूचना सञ्चार तथा प्रविधि नीति

- क. विकासको एक मुख्य आधार सूचना प्रविधि भएकाले प्रविधिमैत्री गाउँपालिका निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- ख. गाउँपालिकाभित्र रहेका सम्पूर्ण शिक्षा तथा स्वास्थ्य संस्था प्रविधिमैत्री बनाउन आवश्यक अनुदान ,सहयोग तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ग. गाउँपालिकाबाट दिइने सेवा तथा सुविधा लाई छिटो छरितो र सुविधाजनक तथा कम्प्युटराईज बनाउन क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

६. विपद व्यवस्थापन तथा जलवायू अनकुलन नीति

- क. विपदबाट आइपर्ने मानवीय तथा भौतिक क्षतिको अवलोकन गरी विपद व्यवस्थापन कोषबाट कार्यविधि अनुसार राहत सहयोग गरिनेछ ।
- ख. वडास्तर र गाउँपालिकास्तरमा बनेको विपद व्यवस्थापन समिति, सुरक्षा निकाय, रेडक्रस जस्ता संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्दै विपद व्यवस्थापनका लागि अधि बढिनेछ ।
- ग. बढ्दो तापक्रम बृद्धिले मानव र जीवजन्तुमा पर्दै गएको प्रतिकुलतालाई अनकुलतामा ल्याउन स्थानीय जलवायू अनकुलन योजना र सामुदायिक अनकुलन योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- घ. गाउँपालिकामा कुनै ठूलो विपद परेमा वहालवाला तथा निवृत्त कर्मचारी, शिक्षक, सेना , प्रहरी तथा जनप्रतिनिधीलाई एक दिन बराबरको तलव, निवृत्तभरण तथा सुविधा सहयोगको रूपमा प्रदान गर्न आव्हान गरिनेछ ।

७. न्यायिक नीति (मेलमिलाप सम्बन्धी):

- क. समाजमा व्यक्ति व्यक्तिहरू बीच विभिन्न विवाद र समस्याहरू उत्पन्न भई भै -भगडा हुने गर्दछ । बलिया ,टाठा बाठाबाट कमजोर र निमूखा व्यक्तिहरू सधै अन्याय र अत्याचारमा पर्ने गर्दछन । विभिन्न निहुँ र वहानामा हुने द्वन्द्वहरूको निरुपण गरी न्याय र शान्ति स्थापना गर्नु राज्यको दायित्वभित्र पर्दछ । स्थानीय सरकारलाई संविधानले न्यायिक अधिकार समेत प्रदान गरेकाले न्यायिक समिति मार्फत समाजमा द्वन्द्व व्यवस्थापन र अन्यायमा परेका पिडित व्यक्तिहरूलाई न्याय दिलाउने र पीडकलाई सजायको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ख. हिंसा, छुवाछुत, विभेदमूक्त गाउँपालिका निर्माण, मर्स्याङ्दी गाउँपालिकाको साभा अभियान नामक नारालाई अभियानका रूपमा अगाडी बढाईनेछ । साथै न्यायिक समिति मार्फत

वालविवाह जातिय भेदभाव, छुवाछुत ,लैङ्गिक हिंसा उन्मूलन, मदिरा नियन्त्रण तथा कुलत मुक्त यूवा अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

ग. समाजमा घट्ने लुटपाट जुवातास अन्त्यको लागि नेपाल प्रहरीका साथै युवा क्लव,आमा समुहको साभ्का सक्रियतामा सार्वजानिक स्थलहरुमा मदिराजन्य वस्तुको उपभोगमा नियन्त्रण गरिनेछ ।

द. भूमि नीति :

क. भू उपयोगको नीति अवलम्बन गरी जमिनको माटो परीक्षण गरी उचाई अनुसारको संभावना भएको कृषि उत्पादनका लागि उर्वर भूमिको उपयोगमा जोड दिइनेछ साथै उर्वरशील समथर भूभागमा वस्ती विकासमा रोक लगाई सिंचाइको व्यवस्था गरी जमिनलाई अधिकतम उपभोगमा ल्याइने छ ।

ख.जमिनको उपयोगमा अधिकतम प्रोत्साहन दिदै जमिन बाँक्को राख्नेलाई मालपोत दस्तुर र भूमिकरमा अतिरिक्त रकम लगाइनेछ ।

ग.भिरालो र पाखो जमिनमा वृक्षारोपण र फलफूल खेती गर्न चाहने किसानलाई प्रोत्साहन र अनुदानमा सहूलियत दिइनेछ ।

द. गैरसरकारी नीति:

क.विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरुलाई समन्वय गरी गाउँपालिकाको विभिन्न योजना र कार्यक्रमहरु संचालन गर्न अनुमति प्रदान गरिनेछ ।

ख.समान उद्देश्य र कार्यक्षेत्र बनाई दोहोरिएका गै.स.स.हरुलाई कार्यक्रम दोहोरिएकालाई आवश्यकताको आधारमा अन्य क्षेत्रमा काम गर्नको लागि समन्वय गरिनेछ ।

९.सुशासन तथा पारदर्शिता सम्बन्धी नीति :

क.प्रत्येक नागरिकलाई सूचनाको हक भएकाले गाउँपालिकाभिन्न भएका विभिन्न योजना , कार्यक्रम , निर्णय, खर्च तथा अन्य सूचनाहरु गाउँपालिकाको आधिकारिक वेवसाइट तथा अन्य विद्युतीय सञ्चार माध्यमहरुबाट सूचना प्रसारण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

ख. गाउँपालिकाले प्रवाह गरेको सेवा तथा कार्यान्वयनमा रहेका आयोजना तथा विभिन्न विषयहरुलाई जनतासामू लैजान तथा जनताको पृष्ठपोषण लिन एक आर्थिक वर्षमा कम्तीमा दुई पटक सार्वजनिक सुनुवाईको कार्यक्रम राखिनेछ ।

ग. गाउँपालिकाभिन्न आउने सेवाग्राहीलाई छिटो छरितो, चुस्त दुरुस्त सेवा प्रदान गर्दै मुस्कान सहितको सेवा प्रवाह गरिनेछ ।

धन्यवाद, नमस्कार ।

प्रस्तोता

होम बहादुर बि.क.

उपाध्यक्ष

मस्र्याङ्दी गाउँपालिका, लमजुङ् ।